

VIRTUALNA vs. FIZIČKA KNJIŽNICA

Viktorija Tomšić, stručna suradnica školska knjižničarka

OŠ "Antun Klasinc" Lasinja

viktorija.tomsic@skole.hr

ZAPOSLENI u području odgoja i obrazovanja vjerojatno nerado pamte ožujak 2020. g. U samo nekoliko dana trebalo je organizirati poslovanje na potpuno drugačiji, novi način, u relativno nepoznatom i nepredvidljivom okruženju.

Što knjižničar može napraviti u takvoj situaciji?

Stručni suradnik knjižničar svoj rad u školi temelji na sljedećim zaduženjima: odgojno-obrazovni rad, stručni knjižnično-informacijski rad, kulturna i javna djelatnost i stručno usavršavanje. Kroz svoj odgojno-obrazovni rad stručni suradnik knjižničar provodi program knjižnično-informacijsko-medijske pismenosti i potiče čitanje. Osim suradnje s

učiteljima kroz nastavu, s učenicima, kolegama ili samostalno provodi projekte koji su vezani uz knjižničnu struku ili koreliraju s nastavnim predmetima. Stručni knjižnično-informacijski rad u koji je uključena informacijska djelatnost, programiranje i planiranje, savjetodavni rad, knjižnično poslovanje, suradnja s djelatnicima škole, kao i dionicima izvan škole, nije toliko svima vidljiv, ali obuhvaća relativno velik dio posla knjižničara. Kulturna i javna djelatnost škole odvija se najčešće u suradnji s učiteljima i učenicima, te je knjižničar organizator, koordinator i suautor ili autor kulturnih sadržaja.

Situacija prelaska na nastavu u mrežnom okruženju pred sve je odgojno-obrazovne djelatnike, pa tako i knjižničare, postavila velike izazove. Postavilo se pitanje: Što sada?

Kako će knjižnične usluge pružiti i organizirati u online okruženju?

Knjižničari se konkretno po prvi puta spominju kao važna karika u lancu održavanja nastave na daljinu u Uputama Ministarstva znanosti i obrazovanja objavljenima 19. ožujka 2020. g. u kojima se navodi (1): "Knjižničari trebaju biti na raspolaganju vezano uz pretraživanje izvora i knjiga te s nastavnicima i učenicima komunicirati na redovnoj osnovi. Trebaju biti uključeni u virtualne zbornice i prema potrebi u virtualne razrede. Posebno ističemo potrebu da pomognu nastavnicima u kreiranju sadržaja i upotrebu materijala uz reguliranje autorskih prava".

U školama diljem Republike Hrvatske knjižničari su bili u različitim položajima, svojevoljno ili zaduženjem dobivenim od ravnatelja. Nisu svi u istoj mjeri bili uključeni u virtualne učionice, virtualne zbornice itd. Smatram da se rezultati istraživanja (2) koje je u Brodsko - posavskoj županiji provela kolegica knjižničarka Marija Dekanović mogu preslikati na cijelu Republiku Hrvatsku, s vrlo malim odstupanjima.

Naime, ona navodi da je "14 knjižničara (52 %) dobilo jasna zaduženja od svojih ravnatelja, dok ostatak ispitanih navodi kako nije dobio jasna zaduženja ili ih je dobio tek djelomično. Činjenica da gotovo polovina ispitanih nije dobila jasne upute može se različito tumačiti. Ili ravnateljima nije bilo jasno na koji se način knjižničari mogu uključiti i doprinijeti kvalitetnijoj nastavi na daljinu, ili ravnatelji imaju potpuno povjerenje u svoje djelatnike, vjeruju u

njihove organizacijske i radne sposobnosti i smatraju da im nisu potrebne dodatne upute". (3)

Najvažnija komponenta rada knjižničara u školi, odgojno-obrazovni rad, u okolnostima nastave na daljinu, provođena je u smanjenom opsegu ili nikako. Knjižničari su učiteljima postali desna ruka u pripremi materijala, otkrivanju prikladnih digitalnih alata i poučavanju korištenja istih. Ovdje je do izražaja došla stručnost knjižničara u području knjižničarstva, informacijskih znanosti i tehnologije. Knjižničari su također svojim korisnicima, kako učiteljima tako i učenicima, pomagali pri traženju izvora informacija i odgovarali na upite (informacijska djelatnost). Obilježavanje značajnih datuma u virtualnim učionicama pridonosilo je osjećaju zajedništva i zajedničkoga rada.

Pitanje posudbe djela za cjelovito čitanje (lektire), pokušaj normalizacije rada knjižnice, odnosno primarnih knjižničnih usluga, mnogi knjižničari vidjeli su u kreiranju i otvaranju tzv. virtualnih knjižnica.(4) Zbirka virtualnih knjižnica osnovnih i srednjih škola Republike Hrvatke dostupna je na mrežnom mjestu www.knjiznicari.hr. Virtualne knjižnice oblikovane su i proširene na razne načine: u sklopu mrežnih mjesta škola, kao dio obrazovnih platformi koje su škole koristile u nastavi na daljinu, kao javno dostupne mrežne stranice. Svima njima svrha je bila (i još uvijek jest) ponuditi korisnicima korisne informacije, sadržaje i

1 <https://bit.ly/35vn3KV>, pristupljeno 15. listopada 2020.

2 <https://bit.ly/3miwXGD>, pristupljeno 20. listopada 2020.

3 Isto

4 <https://wakelet.com/@Onlineknjiznica>, pristupljeno 18. listopada 2020.

poveznice u digitalnom okruženju. Više od 230 virtualnih knjižnica predstavlja dokaz o radu i zalaganju knjižničara tijekom odvijanja nastave na daljinu.

Osim toga, i kulturna i javna djelatnost škola preselila se na školske mrežne stranice. Zbog pandemije su sve planirane aktivnosti otkazane ili su održane u virtualnom obliku. Vidljivost rada, kako učitelja, tako i stručnih suradnika, postala je vrlo važna te su tako i knjižničari svoje aktivnosti objavljivali na mrežnim stranicama svojih škola, knjižnica i na društvenim mrežama. Informatička pismenost i dostupni moderni digitalni alati omogućili su održavanje virtualnih izložbi (5), kreativnih natječaja, objavu digitalnih plakata i brošura te drugih kreativnih učiteljskih i učeničkih radova.

Stručni rad knjižničari su obavljali u smanjenom opsegu, odnosno dio tog posla nisu mogli raditi zbog rada od kuće. Digitalni alati i tu su se pokazali korisnima jer su knjižničarima omogućavali sudjelovanje na sjednicama, sastancima, komunikaciju s nakladnicima itd. Kako se dio učenika, od 1. do 4. razreda osnovne škole vratio u škole na nastavu, tako su se i knjižničari mogli vratiti svojim poslovima koji su se i dalje u velikom obimu obavljali virtualno zbog učenika i učitelja predmetne nastave koji su nastavili s virtualnom nastavom.

Zašto virtualna knjižnica?

Virtualna knjižnica je beskontaktna, nestvarna, nefizička. Može li ona pružiti iste usluge kao i stvarna knjižnica? Može li, i u

kojoj mjeri zadovoljiti neke od knjižničarskih djelatnosti: stručni knjižnično-informacijski rad, kulturnu i javnu djelatnost, stručno usavršavanje? Odgovor je: može!

Međutim, virtualna knjižnica ne može nikada i nikako zamijeniti naš neposredni odgojno-obrazovni rad. Poput rada učitelja, nastavnika, profesora, i rad knjižničara s učenicima u učionicama ili knjižnici je nezamjenjiv. Zašto onda stvarati virtualnu knjižnicu? Zbog uloge knjižničara u odgojno-obrazovnom procesu: knjižničar je nezamjenjiva potpora učiteljima i učenicima. Virtualne knjižnice, pokazuje se, postaju oglasne ploče, panoi, organizatori, klasifikatori, rezpositoriji, arhivi... za mrežne i druge online izvore. Pregledom virtualnih knjižnica može se istaknuti nekoliko zajedničkih elemenata: poveznice na djela za cijelovito čitanje, besplatne elektroničke knjige (za djecu i odrasle), audiozapisi čitanja i priopovijedanja priča, videozapisi čitanja i

5 <https://www.artsteps.com/view/5ea1e8497bb59f7b29aa6594>

Pristupljeno 16. listopada 2020.

pripovijedanja priča, animirani filmovi, dječji filmovi, poveznice na online kazališne predstave (koje su sada većinom neaktivne jer su se kazališta otvorila), zanimljivosti, zbirke digitalnih alata, zbirke materijala za nastavu, zanimljivosti, psihološka potpora itd.

Početak nove školske godine nije "zatvorio" virtualne knjižnice. Virtualne knjižnice postaju još jedna "polica" koju knjižničar ispunjava: klasificira nove sadržaje, smješta u

datoteke, slaže poveznice, otpisuje nebitno i neaktivno... One ne mogu zamijeniti rad fizičke knjižnice, ali ga mogu nadopuniti i učiniti kvalitetnijim.

